

Statsminister
Gro Harlem Brundtland

Kontroller mot
framføring

Norsk-svenske næringslivsdager
SAS-hotellet
Tirsdag 8. juni 1993

NYE MULIGHETER FOR NORSK SVENSK SAMARBEID I ET NYTT EUROPA

Deres Majesteter, mine damer og herrer,

Da jeg hadde gleden av å tale ved åpningen av norsk-svensk handelskammer i mai i fjor, la jeg stor vekt på at vi trenger et sterkere nettverk mellom næringslivet i våre to land.

Ved innledningen til de svensk-norske næringslivsdagene et drøyt år senere, er det gledelig å se at Handelskammeret bidrar til nettopp dette; å bringe svensker og nordmenn sammen om en felles dagsorden.

Målet for de som er samlet her er klart formulert - å øke samhandelen, kontakten og samarbeidet mellom Norge og Sverige. Det er i og for seg ikke en original tanke - det har vært et mål for norsk og svensk næringsliv i mange år. Forholdene for samarbeid over grensene er spesielt gode mellom våre land. Ingen land i verden har så høy samhandel som våre land sett i forhold til folketallet.

Komplementaritet kan være et stikkord for de mulighetene vi har sammen. Når vi ser sammen mot Europa ser vi felles muligheter først og fremst fordi vi er ulike og fordi vi har sterke sider som kan passe sammen. Forskjellene er faktisk langt mer interessante enn likhetene. Få naboland i Europa har så god mulighet til å utfylle hverandre.

Det som gjør utfordringene og mulighetene så spennende i våre dager er den nye rammen som er satt rundt de norsk-svenske næringslivsdagene. Rammen er det nye Europa, og fokus er de mulighetene som åpner seg for samarbeidet mellom byene Oslo og Gøteborg og regionene Vestsverige og Oslofjordregionen. Dagens seminar er nok et uttrykk for at begrepet regionenes Europa kan utløse nye muligheter og nye kontakter på tvers av landegrensene. Det arbeidet som er gjort den siste tiden for å se våre regioners potensiale under ett viser at mye er ugjort og uprøvet.

Den nye given i norsk-svensk samarbeid viser hvor stor betydning utviklingen i Europa får for samarbeidet også i Norden. Vi har med årene fått enda klarere illustrert at rammen for det økonomiske samarbeidet i Norden ikke først og fremst er nordisk - den er framfor alt europeisk.

I alle år er det de som har ment at Norden kan velge sin egen økonomiske vei med en isolert integrasjon av nordisk økonomi.

Sant nok er vi viktige handelspartnere for hverandre. Men det vi har mest til felles er at vi er knyttet til det europeiske markedet og til europeisk økonomi. EF-markedet er av avgjørende betydning for oss, og våre markeder er av stor betydning for EF-landene. Det gjør alltid inntrykk å peke på at EFTA-landene faktisk er en viktigere handelspartner for EF enn USA og Japan til sammen.

Derfor har enighet om spilleregler for handel og økonomisk samarbeid i Europa alltid hatt stor betydning for samarbeidet i Norden. EFTA-avtalen fra 1960 banet vei for frihandel med industrivarer i Norden. Så forsøkte vi å skape et nordisk hjemmemarked med NORDØK rundt 1970, men vi lyktes ikke - dessverre. Vi nådde ikke målet før etter nye 20 år - og da var rammen igjen bredere europeisk. Det er EØS-avtalen, som omfatter nesten hele Vest-Europa, som vil gi oss det nordiske hjemmemarkedet. Og det er denne avtalen, utviklingen i Europa og våre søknader om EF-medlemskap som nå gir stimulans til økt samarbeid mellom landene i Norden.

Vi kan trekke linjene fra denne utviklingen videre til det regionale nivået. Regionalt samarbeid vil stå og falle på interesse og muligheter i regionen. Likevel er det slik at når det regionale samarbeidet vokser fram så er det fordi ytre betingelser endelig ligger til rette for det.

Det er enklest å illustrere dette ved å vise til utviklingen i Nord. De politiske forandringene i Russland har gjort det mulig å ta opp igjen mange av de nære bånd som knyttet Nordkalotten sammen for hundre år siden. Samarbeidet i Barentsregionen er et av de klareste eksempler på at den kalde krigen er over i Europa. Nå åpnes gamle handelsveier og kontakter knyttes mellom fylker og kommuner. Vi kan tenke nytt når det gjelder kommunikasjon, turisme og næringsutvikling. Og vi kan begynne arbeidet med å løse mange av de problemene vi har felles, ikke minst knyttet til trusselen mot miljøet.

Det regionale samarbeidet i Norden har en lysere fortid. Et viktig fundament for nordisk samarbeid har alltid vært nettverket av kontakter på kryss og tvers av landegrensene. "Riksgrensen følger bekken", heter det et sted i Østfold. Ja, så enkelt har det vært og slik bør det fortsatt være.

Likevel har den internasjonale utviklingen stor betydning for utviklingen av det regionale samarbeidet i Norden. Så nært er landene sammenvevet økonomisk og teknologisk at nasjonale grenser ofte setter kunstige grenser for samarbeid, handel og menneskelig kontakt.

Utviklingen av EFs indre marked, med felles regler for handel og økonomisk samarbeid, har redusert betydningen av nasjonale grenser som skillelinjer mellom nasjonale markeder. Dette skjer også hos oss. Med EØS-avtalen blir Norge, Sverige og resten av Norden en del av et samarbeidsområde som har som sitt fremste formål å utløse nye krefter og ny virksomhet.

Og det er dette som skjer. Mens grensene som delte markedene opp etter land viskes ut, trer regionene fram. Titlene på innledningene ved disse næringslivsdagene er i seg selv en katalog av de muligheter som melder seg; norsk-svenske allianser i et nytt Europa, mulighetenes marked, industrielt samarbeid i regioner, vest-svenske bedrifter møter norske foretak og mulighetene til nærmere samarbeid på samferdselssektoren.

De nye mulighetene og utfordringene har samtidig stilt spørsmål om hvordan vi samarbeider i Norden. Begrepet nordisk samarbeid peker mot en samarbeidsform vi utviklet under ganske andre forhold i Norden så vel som i Europa. Ved inngangen til 1990-tallet så vi at deler av dette samarbeidet ikke ga de resultatene vi ønsket. Med årene har i vi økende grad møtt utfordringer som har sitt utspring utenfor vår nordiske krets, ikke minst i fora som EFTA, EF og GATT. Deler av det formelle samarbeidsapparatet har vært opptatt med saker som landene selv har valgt å løse i andre fora. Det ble for mye byråkrati, og for lite politikk.

Dette var bakgrunnen for at de nordiske statsministre gjorde 1992 til året for en grundig gjennomgang av det tradisjonelle nordiske samarbeidet. Motivasjonen var at vi trenger et sterkt nordisk samarbeid i fremtiden, ikke minst i lys av våre lands forhold til Europa. Nordisk samarbeid er for oss alle et viktig redskap for å fremme våre nasjonale interesser, både regionalt og i internasjonal sammenheng.

Resultatet av denne gjennomgangen er en ny innretning av samarbeidet mellom regjeringene. Prioriteringene vil i fremtiden ta utgangspunkt i at vi alle blir med i EØS. Mange oppgaver av betydning for handel og næringsliv vil finne sin løsning her. Det åpner for at vi kan konsentrere våre felles nordiske ressurser til saker av genuin felles nordisk interesse.

Mens det formelle samarbeidet tidligere omfattet over 20 områder, samler vi ressursene om syv hovedsatsingsområder: Kultur, utdanning og forskning, økonomi, miljø, innbyggernes rettigheter, fiske og juridiske spørsmål. Vi vil ha en sterkere politisk styring av samarbeidet gjennom en klarere lederrolle fra statsministrene, mer direkte ansvar for fagministrene, et aktivt nordisk formannskap og større krav til konkrete resultater.

Regjeringssamarbeidet og arbeidet i Nordisk Råd er likevel bare en del av helheten. Det viktigste kjennetegnet ved nordisk samarbeid er og blir de uformelle kontaktene. Også de må få utvikle seg i pakt med de konkrete behovene, og da er vi tilbake til de muligheter som åpner seg ved regionalt samarbeid i Norden.

Det er ikke et krav at alle de fem nordiske landene må være omfattet for at vi skal kunne snakke om nordisk samarbeid. De regionene vi nå ser avtegne seg omfatter som oftest deler av

to eller tre land. Og i mange tilfeller er norske og svenske interesser involvert, som her i dag.

Vi må bruke norsk-svensk samarbeid i flertall når vi snakker om regionalt samarbeid i Vestsverige og Oslofjordregionen. For her handler det ikke om ett samarbeid - men om en lang rekke aktiviteter og mange aktører i regionen. Regjeringene skal delta og støtte opp. Men regjeringene skal ikke være den aktive part. Skal vi få resultater må initiativet og drivkraften være regional, slik vi nå ser det utvikle seg i Oslo-Gøteborg-regionen, og slik vi ser det utvikle seg mellom fylkene i Barentsregionen.

For regjeringene er utfordringen å legge forholdene til rette. Det ble med tanken om et nordisk hjemmemarked så lenge vi manglet felles spilleregler i hele Vest-Europa. Men nå er spillereglene på plass - og da bør vi ha som berettiget ambisjon å gjøre Norden til mulighetenes marked.

Da må vi rette oppmerksomheten mot de tilsynelatende små detaljene - alle de faktiske begrensningene på handel, kommunikasjon og samarbeid som følger av at vi altfor lenge har tenkt og planlagt hver for oss. Faktisk er disse begrensningene altfor mange, og her kan vi ikke vente at EØS-avtalen gir løsningen.

Konferansene på Voksenåsen de siste årene har satt søkelyset på det som hindrer varer og personers fri bevegelse mellom våre land. Som ambassadør Bodstrøm treffende har sagt; jo mer man interesserer seg for grenseproblemerne - jo flere støter man på.

Dette bør vi gjøre noe med. Ofte handler det om byråkratiske rutiner og administrative regler som gjør landegrensene til reelle hindringer for samhandel og kontakt. Skal vi få ryddet opp i dette trenger vi en klar politisk vilje. Fra norsk side går vi nå mer systematisk igjennom utestående grensehindringer med sikte på å bli kvitt de begrensningene som ikke tjener noen fornuftig hensikt.

Sveriges Konge nevnte i går kveld at det i Dalsland er etablert et 30 000 mål stort naturesservat. Syv kilometer av dette går langs grensen til Østfold. Hans Majestet håpet at planene om et 20 000 mål stort tilsvarende reservat lot seg gjennomføre på norsk side.

Som et konkret eksempel på viljen til til rask oppfølging, kan jeg opplyse Hans Majestet om at Regjeringen vil få denne saken til behandling allerede i august etter positive reaksjoner i høringsrunden, lokalt og sentralt.

En av våre viktigste oppgaver er å bedre kommunikasjonene, slik dere er opptatt av ved denne konferansen. Fra norsk side går vi i jernbaneplanen 1994-97 inn for omfattende investeringer på strekningen Oslo-Kornsjø. Som en oppfølging av den nordiske handlingsplanen "Et sterkere Norden" gir vi

høy prioritet til en raskest mulig utbygging av Østfoldbanen med sikte på høyhastighetsstandard for hele strekningen Oslo-Gøteborg. Også på veisiden tar vi skritt for å samkjøre planlegging og utbygging av veistrekninger på hver side av grensen.

Bedriftene må spille hovedrollen med å trekke næringslivs-samarbeidet videre. Det har skjedd en positiv utvikling i samarbeidet mellom norske og svenske bedrifter i de siste årene. Det er nå 12 år siden statsminister Fälldin og jeg fullførte avtalen om opprettelsen av norsk-svensk industrifond. Evalueringen av virksomheten har vist at fondets prosjektfinansiering og rådgivning har bidratt til økt omsetting, sysselsetting og kompetanse hos de samarbeidende industribedriftene.

Men det bør være mulig å nå lenger. Vi står overfor bedret markedsadgang til et stort europeisk marked. Samtidig blir konkurransen hardere, også hos oss. Derfor haster det med å trekke sammen der vi kan. Et nært og aktivt samarbeid i Vestsverige-Oslofjordregionen vil bedre våre muligheter ute i Europa - ikke bare for bedriftene i denne regionen men også for bedriftene lenger Nord i våre to land.

Regjeringene vil gi prioritet til arbeidet med å styrke det nordiske hjemmemarkedet, den ambisjonen sluttet statsministrene seg til ved sitt møte i Oslo i mars. Men like viktig vil det være å gjenopplive den inspirasjon som drev fram det nordiske samarbeidet på 50-tallet med sosialkonvensjonen og passunionen. Dengang handlet det om tiltak for å knytte Nordens folk nærmere sammen. Her var vi banebrytende i Europa. De rettigheter som knytter seg til personers fri bevegelse i EØS-området har vi hatt i Norden siden 1950-tallet.

Fortsatt må vår innsats sikte mot å legge forholdene til rette for at nordiske borgere kan ferdes fritt med like rettigheter rundt om i Norden. Også her gjenstår det uløste oppgaver, og de bør vi ta fatt i. Grunnet for nordisk samarbeid vil alltid hvile på at folk føler nærhet og felles identitet. Denne utfordringen bør nå regjeringer og parlamentarikere ta på alvor.

*

De siste årene har gitt Norge, Sverige og de andre nordiske land en felles europeisk plattform gjennom EØS-avtalen. Nå forhandler Norge, Sverige og Finland om medlemskap i EF. Utfallet av denne historiske prosessen der flere nordiske land søker mot full deltakelse i europeisk samarbeid vil avgjøre om vi skal få en enda bredere og mer utviklet europeisk plattform for nordisk samarbeid.

Om de tre nordiske søkerlandene slutter seg til Danmark i EF vil 95% av Nordens folk være med i det ledende politiske samarbeidet i Europa. Det vil bli et endret EF. Kommer de tre

søkerlandene med, utvides EFs landområde med 50%, mens folketallet øker med 5%. Det vil bli et EF der Norden for første gang vil kunne utøve reell innflytelse på europeisk samarbeid og delta med engasjement i arbeidet med å gi svar på vår tids store felles utfordringer; kampen mot den altfor høye arbeidsledigheten, felles ansvar for fred og sikkerhet, tiltak for å bevare miljøet og beskyttelse av velferdsgoder og sosiale rettigheter.

Men det vil også bli et nytt skritt for det nordiske samarbeidet med enda flere muligheter til å utnytte de mange felles fortrinn de nære kontaktene i Norden gir. Norge og Sverige har ved tidligere korsveier i historien gått ulike veier i forhold til Europa. Nå må vi håpe at vi kan gå i samme retning. Går vi hver for oss i det videre samarbeidet med EF kan vi igjen få dette skillet som gjør den norsk-svenske riksgrensen - den lengste landegrense mellom to land i Europa - til noe mer enn bekken som renner gjennom landskapet.

Ulik tilknytning til EF kan reise nye problemstillinger knyttet til grensehandel. Det bør ikke skje. Den tiden bør være kommet da begrepet grenseproblemer forsvinner fra den norsk-svenske dagsorden.

I våre lands tilnærming til EF spiller den nordiske dimensjon en viktig rolle - viktigere enn vi ofte kan få inntrykk av i den politiske debatten. To undersøkelser den siste tiden sier noe om dette. En meningsmåling i Dagens Nyheter viste at svenskene i sitt syn på svensk utenrikspolitikk legger størst vekt på forholdet til de andre nordiske land. En meningsmåling i Nationen viste at et flertall i Norge ville si ja til norsk EF-medlemskap dersom det allerede var klart at Sverige og Finland ville gå inn.

Dette skulle i seg selv si mye om mulighetene for nordisk samarbeid i det nye Europa. Vi skaffer oss selv våre venner, vi skaffer oss selv våre uvenner - men våre naboer får vi ta som de er. Vi nordmenn har vært heldige i så måte, og for å være ærlig har ikke svenskene grunn til å klage heller.

Min overbevisning er at økt samarbeid i Europa stimulerer til økt samarbeid i Norden og ny aktivitet i de regionale kontaktene mellom Norge og Sverige. Vi har nå en historisk sjanse til å la disse kreftene virke sammen. Den sjansen må vi ikke la gå fra oss.